

Anbefaling nr. 9 til enkeltpersoner om kræftfremkaldende faktorer på arbejdspladsen

Orientér dig om kræftfremkaldende faktorer på arbejdspladsen, og bed din arbejdsgiver om at beskytte dig mod dem. Følg altid sundheds- og sikkerhedsinstruktionerne på din arbejdsplads.

Nøglepunkter

- Eksponering for kræftfremkaldende faktorer (carcinogener) på arbejdspladsen bidrager til en stor andel af de arbejdsrelaterede dødsfald i Den Europæiske Union (EU).
- De 10 vigtigste erhvervsbetingede kræftfremkaldende stoffer bidrager til ca. 85 % af alle arbejdsrelaterede dødsfald.
- De mest effektive måder at reducere risikoen for arbejdsrelateret kræft er at følge kontrolhierarkiet for at eliminere farlige stoffer og forbedre arbejdsvilkårene.
- Opfordr din arbejdsgiver til at beskytte dig og dine kolleger mod kræftfremkaldende faktorer.
- Arbejdstagere bør følge sundheds- og sikkerhedsinstrukser på arbejdspladsen for at mindske deres eksponering for erhvervsmæssige kræftfremkaldende stoffer og deres risiko for arbejdsrelateret kræft.

Erhvervsmæssig eksponering og kræft

Eksponering for kræftfremkaldende faktorer på arbejdspladsen er et betydeligt folkesundhedsproblem i EU. Der mangler dog præcise oplysninger om forekomsten af disse kræftfremkaldende faktorer.

I 2023 rapporterede Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur (EU-OSHA) om, at de mest udbredte kræftfremkaldende stoffer i seks EU-medlemsstater (Finland, Frankrig, Irland, Tyskland, Ungarn og Spanien) var ultraviolet (UV) solstråling, udstødning fra dieselmotorer, benzen, respirabelt krystallinsk silica, formaldehyd, hexavalent chrom og dets uorganiske forbindelser samt træstøv. Undersøgelsen viste, at 47 % af arbejdstagerne i den foregående arbejdsuge havde været erhvervsmæssigt eksponeret for mindst én af de 24 kræftfremkaldende faktorer, der indgik i undersøgelsen.

Eksponering for kræftfremkaldende stoffer på arbejdspladsen er udbredt og er ofte procesgenereret, f.eks. emissioner fra dieselmotorer og svejserøg. Arbejdstagere udsættes ofte for mere end ét kræftfremkaldende stof. Eksponering for UV-stråling fra solen, krystallinsk silica og svejserøg er f.eks. udbredt i forskellige sektorer i hele EU.

Lungekræft giver anledning til størst bekymring, fordi mange lungekræftfremkaldende stoffer findes på arbejdspladsen (f.eks. asbest, krystallinsk siliciumdioxid, svejserøg, arsen, hexavalent chrom, nikkel, cadmium, beryllium, passiv tobaksrøg, radon, udstødning fra dieselmotorer og polycykliske aromatiske kulbrinter).

Arbejdsgivere bør være opmærksomme på kræftfremkaldende stoffer og forhold på arbejdspladsen og bør iværksætte kontrolforanstaltninger ved at følge kontrolhierarkiet. Denne strategi foreskriver, at eliminering og substitution af farlige stoffer bør overvejes før tekniske og administrative kontrolforanstaltninger. Personlige værnemidler bør kun anvendes som en sidste udvej.

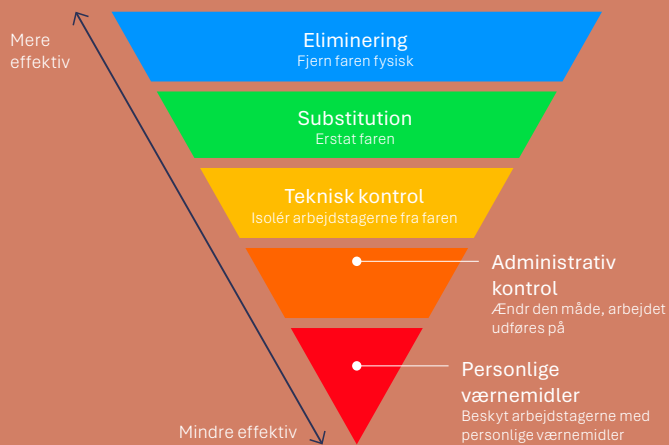
Tiltag, der mindsker din kræftisiko

Opfordr din arbejdsgiver til at beskytte dig mod kræftfremkaldende faktorer på arbejdspladsen. Sæt dig ind i risikoen for eksponering for fysiske og kemiske agenser, der øger din risiko for kræft og andre sundhedsproblemer. Din arbejdsgiver er ansvarlig for at kontrollere disse agenser og deres risici. Arbejdstagerne bør opfordre deres arbejdsgivere til at forebygge eller mindske risikoen for eksponering for kræftfremkaldende agenser på arbejdspladsen ved at anvende kontrolhierarkiet.

Følg altid effektive sundheds- og sikkerhedsanvisninger på arbejdspladsen for at mindske din eksponering for kræftfremkaldende stoffer på arbejdspladsen og risikoen for arbejdsrelateret kræft.

Til arbejdsgiverne: gennemfør kontrolhierarkiet på din arbejdsplads. Den mest effektive kontrolforanstaltning er eliminering, dvs. fjernelse af faren fra arbejdspladsen (f.eks. ved ikke at anvende asbest), efterfulgt af substitution af et kræftfremkaldende kemisk stof med et mindre farligt kemisk stof. Eksempler på tekniske foranstaltninger omfatter tiltag såsom indkapsling af kilden, brug af udsugning tæt på kilden, brug af barrierer og forøgelse af afstanden mellem arbejdstager og kilde. Administrative foranstaltninger kan omfatte at reducere den tid, arbejdstagerne eksponeres, og at forbedre vagtplaner for skifteholdsarbejde. Disse typer foranstaltninger er mindre effektive end eliminering og substitution, da de generelt kræver omhyggelig vedligeholdelse og et tilstrækkeligt budget for at opretholde deres effektivitet. Personlige værnemidler bør kun anvendes som en sidste udvej og kræver passende tilpasning til arbejdstageren, uddannelse og instruktion samt samarbejde fra arbejdstagerne. Mange arbejdsrelaterede kræftfremkaldende stoffer har ingen anerkendte sikre eksponeringsgrænser. Derfor bør eksponeringen begrænses så meget som det med rimelighed er muligt.

Der bør indføres holdbare risikovurderinger og sundheds-
overvågningsforanstaltninger.

Figur. 1. Kontrolhierarki Kontrolhierarkiet bør følges fra top til bund. Tilpasset fra dizain/AdobeStock.com

Til bedriftssundhedstjenester (f.eks. arbejdshygiejnere, arbejdsmedicinere): Støt arbejdsgivere og arbejdstagere i at forebygge arbejdsrelateret kræft. Bedriftssundhedstjenester bør inddrages i udviklingen, gennemførelsen og afprøvningen

af alle kontrolforanstaltninger, herunder egnethedsprøvning af personlige værnemidler, for at sikre, at arbejdstagerne har valgt åndedrætsværn i den korrekte størrelse, og at ansigtsforseglingen er tilstrækkelig til at yde den forventede beskyttelse. Dette kan øge den fysiske byrde for arbejdstagerne, og derfor bør brugen af sådanne anordninger være en sidste udvej.

Sidegevinster ved at forebygge ikkeoverførbare sygdomme med lignende risikofaktorer og muligheder for at styrke sundheden

Mange kræftfremkaldende stoffer, der findes på arbejdspladser, bidrager også til andre ikkeoverførbare sygdomme. F.eks. kan eksponering for visse lungekræftfremkaldende stoffer (f.eks. krystallinsk silica og svejserøg) også forårsage andre luftvejssygdomme, såsom lungefibrose eller kronisk obstruktiv lungesygdom, og muligvis øge risikoen for hjerte-kar-sygdomme.

De kortsigtede virkninger af eksponering for visse erhvervmæssige kræftfremkaldende stoffer kan omfatte forskellige dermatologiske tilstande, såsom hudirritation, allergiske reaktioner eller dermatitis. Undgåelse af farlige eksponeringer og indførelse af sikre arbejdspladsprocedurer vil mindske risikoen for skader, ulykker og muskel- og skeletlidelser.

Lær mere om de forskellige kræftfremkaldende faktorer på arbejdspladsen

Industri	Agenser	Tumorsteder eller-type
Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri	Solens UV-stråling, respirabelt krystallinsk silica, svejserøg, udstødningsgasser fra dieselmotorer, aflatoksiner, lindan	Lungekræft, hudkræft, leverkræft, non-Hodgkin-lymfom
Råstofudvinding	Asbest, respirabelt krystallinsk silica, svejserøg, arsen, hexavalent chrom, nikkel, cadmium, beryllium, passiv tobaksrøg, radon, udstødningsgasser fra dieselmotorer, polycykliske aromatiske kulbrinter, benzen, solens UV-stråling	Lungekræft, mesotheliom, akut myeloid leukæmi
Fremstilling	Asbest, respirabelt krystallinsk silica, svejserøg, arsen, hexavalent chrom, nikkel, cadmium, beryllium, passiv tobaksrøg, radon, udstødningsgasser fra dieselmotorer, kultjære, polycykliske aromatiske kulbrinter, træstøv, læderstøv, polychlorerede biphenyl, benzen, formaldehyd, ioniserende stråling, 1,3-butadien, aromatiske aminer, trichlorethylen, orto-toluidin, vinylchlorid, stærke uorganiske syrer, UV-stråling	Lungekræft, mesotheliom, næsekræft, hudkræft, akut myeloid leukæmi, blærekræft, leverkræft, nyrekræft, strubekræft
El-, gas- og fjernvarmeforsyning	asbest, respirabelt krystallinsk silica, polychlorerede biphenyl, polycykliske aromatiske kulbrinter	Lungekræft, mesotheliom, blærekræft, leverkræft
Vandforsyning, kloakvæsen, affaldshåndtering og rensning af jord og grundvand	Asbest, respirabelt krystallinsk silica, solens UV-stråling, udstødningsgasser fra dieselmotorer	Lungekræft, mesotheliom, hudkræft
Bygge- og anlægsvirksomhed	Solens UV-stråling, asbest, respirabelt krystallinsk silica, svejserøg, arsen, hexavalent chrom, nikkel, cadmium, beryllium, passiv tobaksrøg, radon, udstødningsgasser fra dieselmotorer, kultjære, polycykliske aromatiske kulbrinter, UV-stråling	Lungekræft, næsekræft, blærekræft, hudkræft
Engroshandel og detailhandel; reparation af motorkøretøjer og motorcykler	benzen, trichlorethylen, udstødningsgas fra dieselmotorer, polycykliske aromatiske kulbrinter	Akut myeloid leukæmi, nyrekræft, lungekræft
Transport og godshåndtering	Asbest, respirabelt krystallinsk siliciumdioxid, svejserøg, arsen, hexavalent chrom, nikkel, cadmium, beryllium, tobaksrøg i omgivelserne, radon, udstødningsgas fra dieselmotorer, polycykliske aromatiske kulbrinter	Lungekræft
Overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed	Passiv tobaksrøg	Lungekræft
Offentlig forvaltning og forsvar; lovpligtig socialsikring	Polycykliske aromatiske kulbrinter, asbest, udstødningsgas fra dieselmotorer, solens UV-stråling	Mesotheliom, blærekræft, lungekræft, hudkræft
Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger	Antineoplastiske midler, ioniserende stråling, passiv tobaksrøg, formaldehyd, ethylenoxid	Akut myeloid leukæmi, akut og kronisk myeloid leukæmi, livmoderkræft, lungekræft, brystkræft
Andre serviceaktiviteter (reparation, rensning, frisør)	Ethanol, trichlorethylen, UV-stråling	Nyrekræft, hudkræft

Lær om de politikker, der hjælper med at fjerne eller mindske eksponering for kræftfremkaldende stoffer på arbejdspladsen

Statslige organer (f.eks. arbejdstilsyn), politiske beslutningstagere og fagforeninger bør bidrage til at håndhæve eksisterende regler og politikker (f.eks. direktivet om kræftfremkaldende stoffer og mutagener og aftaler om social dialog). Der bør være midler til rådighed til at støtte risikovurdering og -styring i små og mellemstore virksomheder og for selvstændige samt til at iværksætte og evaluere arbejdspladsinterventioner på branche-, nationalt og EU-plan.

Henvisninger

Cherrie m.fl. (2024), Ann Work Expo Health, 68(7): 673-677, PMID 38768378.

EU-OSHA (2023), Occupational cancer risk factors in Europe – first findings of the Workers' Exposure Survey. Fines på <https://osha.europa.eu/en/publications/occupational-cancer-risk-factors-europe-first-findings-workers-exposure-survey>.

GBD 2016 Occupational Carcinogens Collaborators, (2016), Occup Environ Med. 77(3):151-159, PMID: 32054819.

Det Internationale Kræftforskningscenter. (2012), Chemical agents and related occupations, IARC Monographs 100F.

Det Internationale Kræftforskningscenter. (2012), Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans, bind 100D.

Olsson og Kromhout (2021), Mol Oncol. 15(3):753-763, PMID: 33544948.

Takala m.fl. (2014), J Occup Environ Hyg. 11(5) 326-337, PMID: 24219404.

Dette faktablad er udarbejdet af arbejdsgruppe 2 om miljø- og erhvervsrelaterede determinanter med støtte fra arbejdsgruppe 5 om kommunikation og sundhedskompetence samt sekretariatet for Det europæiske kodeks mod kræft, 5. udgave-projektet.

Oktober 2025

Værket med titlen »European Code Against Cancer 5th edition: 14 ways you can help prevent cancer« blev i 2025 offentliggjort af Det Internationale Kræftforskningscenter (IARC), som bevarer ophavsretten til det engelske originalværk ([Understand ECAC5 | Fact Sheets and Policy Briefs](#)). Indehaveren af ophavsretten har givet Den Europæiske Union tilladelse til at oversætte en udgave til dansk. Den Europæiske Union er eneansvarlig for oversættelsen.

© Den Europæiske Union, 2026

Ved enhver anvendelse eller gengivelse af elementer, der ikke ejes af Den Europæiske Union, kan det være nødvendigt at indhente tilladelse direkte fra de respektive rettighedshavere.